

Nieuwsbrief 29

november 2014

Kees Samplonius

Scandinavisch heidendom en moderne interpretatie

Ons beeld van het vóór-Christelijke heidendom in Scandinavië berust in belangrijke mate op het werk van de IJslander Snorri Sturluson († 1241), die kort na 1220 een *ars poetica* schreef waarin hij de achtergrond van de Oudnoorse poëtische omschrijvingen van goden en mythologische wezens uiteenzette. Archeologische bronnen speelden alleen dan een rol, als zij het door de schriftelijke bronnen gegeven beeld ondersteunden. Dit traditionele beeld van het Scandinavische heidendom raakte echter in beweging met de introductie van de uit Amerika afkomstige New Archaeology, een stroming die het vondstmateriaal ondergeschikt maakt aan het reconstrueren van een verondersteld sociologisch en antropologisch model van de cultuur waaruit de artefacten zijn voortgekomen. Willey and Phillips, 1958: "Archaeology is anthropology or it is nothing". Deze benadering opende de deur voor een nieuwe interpretatie van het Oseberg scheepsgraf in Vestfold, Noorwegen (9e eeuw), waarbij de motieven van het houtsnijwerk en de textielfragmenten gezien werden als refererend aan een sacrale functie van één van de twee bijgezette vrouwen. Deze vrouw werd behalve als koningin, nu ook gezien als priesteres (Anne Stine Ingstad, 1992), later als völvá (Britt Solli), een in de Oudnoorse literatuur voorkomende zieneres. Dit idee viel in goede aarde (Alexandra Pesch), wat niet verrassend is in een land met een sterke feministische traditie. Het vond ook navolging. Zo meenden de organisatoren van de Stockholm-tentoonstelling *Den starka kvinnan: fråן völvá till häxa* (Stockholm 1995) dat de in een aantal vrouwengraven gevonden, tot dan toe niet overtuigend geïnterpreteerde staven, toverstaven moesten zijn: *ergo* de betrokken vrouwen waren völvur (pl. van völvá). Deze gedachte werd wetenschappelijk uitgebouwd door de Engelse archeoloog Neil Price, die concludeerde dat de uitoefening van *seið*, d.i. Oudnoorse magie, een centrale plaats had in de voorstellingswereld en de rituelen van de Oudnoorse religie. De these is aanstekelijk, maar gebaseerd op een onbekommerd gebruik van geselecteerde passages uit de Oudnoorse literatuur en feitelijk onhoudbaar. De in het houtsnijwerk van de Oseberg wagen voorkomende motieven hebben parallellen in de iconografie van het continent en mogelijk moeten we eerder denken aan culturele uitstraling daarvandaan.

Wanneer 24 november 2014

Hoe laat 19:30 uur

Waar Arctisch Centrum, A-weg 30 (ingang Herman Colleniusstraat)

Toegang € 2,00; studenten € 1,00

Tekening van een textielfragment uit het Oseberg-schip. Opmerking bij het onderschrift: "a shapeshifter or a valkyrja?"

Bron: Neil Price, Uppsala-dissertatie, 2002, p. 173.

Komende Imaka-activiteiten

1 december: Pubquiz, Jazzcafé Alto, Kleine Kromme Elleboog 5, Groningen

26 januari: “Het smeltende ijs van Groenland en Antarctica” door Michiel van den Broeke

23 februari: presentatie werkstukken minorstudenten

30 maart: Anita Buma presenteert resultaten van het Nederlands onderzoek op Rothera (Antarctica)

20 april: nog niet bekend

1 juni: “Vrouwen op de Noordpool”, een literaire benadering door drie schrijfsters tussen 1850-1950 (onder voorbehoud)

13 juni (onder voorbehoud): bezoek aan en rondleiding in het Scheepvaartmuseum in Amsterdam

Overige activiteiten

Symposium: Regionale ontwikkelingen door Nederlandse walvisvaart

Dit symposium heeft intussen plaats gehad op 31 oktober jl.

Bent u geïnteresseerd in de presentaties en samenvattingen van de lezingen, dan kunt u deze vinden via de volgende link: <http://www.rug.nl/research/arctisch-centrum/arcticcentre/events/symposium2014/>

Film over Sjef van Dongen

De film draait om de persoon Sjef van Dongen, die de afgelopen decennia in de vergetelheid is geraakt, maar ooit een beroemde poolheld was. In 1928 stonden de kranten wereldwijd vol met artikelen over de Italia expeditie van Nobile en ... Van Dongen.

De kinderen van Van Dongen hebben in 2012 het privé-archief van hun vader aan het Zeeuws Archief in Middelburg geschonken. Het Zeeuws Archief is direct met deze unieke collectie aan de slag gegaan. Begin jaren twintig kreeg vader Van Dongen een baan bij de Nespico (de Nederlandse Spitsbergen Compagnie) een bedrijf dat zich bezig hield met de exploitatie van steenkoolmijnen op Spitsbergen. De zaken gaan aanvankelijk goed en vader Van Dongen weet in 1923 een baan voor zijn zoon te regelen op het verre, verlaten en koude Spitsbergen. Niet wetende dat zijn zoon een paar jaar later een rol zal vervullen in de grootste poolreddingsoperatie ooit.

Voor vertoningsdata en -plaatsen: http://hatsiekiedee.tv/De_vergeten_held.html

Literatuur

The white planet: the evolution and future of our frozen world

The Arctic is often described as a planetary bellwether when it comes to the danger of climate change. The public perception of the polar region's contribution to the understanding of climate change remains however often limited to the risks implied by the withdrawing Arctic sea ice extent. Such a perception fails to acknowledge the importance of polar science as a unique window into the very distant past. With *The White Planet*, three prominent actors of polar research contribute to address this shortcoming by introducing the non-specialist to the relevance of glaciology for society at large. Rather than focusing solely on physical processes, this book concentrates on the relation between humans and their physical environment. It provides a first hand account of polar research, an experience that serves to illustrate the advancement of our understanding of the human impact on the climate.

Jean Jouzel, Claude Lorius and Dominique Reynaud, *The white planet: the evolution and future of our frozen world*, 2013. Princeton University Press, 2013. 306 p, hardcover, illustrated. ISBN 978-069-114-499-3. \$29.95.

Expert predicts ice-free Arctic by 2020 as UN releases climate report

By 2020, we can expect the summer ice to disappear, says Professor Peter Wadhams at the University of Cambridge. (Photo: Thomas Nilsen)

One of the leading authorities on the physics of northern seas is predicting an ice-free Arctic Ocean by the year 2020.

That's about two decades sooner than various models for climatic warming have indicated the Arctic might fully open. "No models here, this is data," Peter Wadhams told the Arctic Circle Assembly in Reykjavik, Iceland. Wadhams, professor of applied mathematics and theoretical physics at the University of Cambridge in England, has access to data not only on the extent of ice covering the Arctic, but on the thickness of that ice. The latter comes from submarines that have been beneath the ice collecting measurements every year since 1979.

Changes in ice volume

This data shows ice volume "is accelerating downward," Wadhams said. "There doesn't seem to be anything to stop it from going down to zero. By 2020, one would expect the summer sea ice to disappear. By summer, we mean September (but) not many years after, the neighboring months would also become ice-free." Wadhams later clarified that by "ice-free" he didn't exactly mean the Arctic was going to look like the Baltic Sea in summer. The scientific definition of "ice-free" is complicated. It is basically based on the amount of ice found in a number of grids when looking at the Arctic from space. An "ice-free" Arctic, as defined by scientists, would remain full of floating ice in the summer, but the ice would be broken up enough that a ship could push through it.

Bron: bovenstaande tekst is een deel van een artikel in BarentsObserver

<http://barentsobserver.com/en/arctic/2014/11/expert-predicts-ice-free-arctic-2020-un-releases-climate-report-04-11>